

РИЖНЕВИК - REVUE NEUROMAIARKE - TRIDEN'Ų UKRAINIENNE

№ 9 (67), рік видання III. 27 лютого 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 27 лютого 1927 року.

Одною з найхарактерніших рис сучасного ладу на Сході Європи являється, безперечно, економічний централізм, в десять раз гірший як за царських часів. Москва, проголошуючи на словах повну незалежність союзних республік, на ділі твердо й послідовно намагається скупчити у себе керування найжиттєвішими нервами окремих країв, від неї залежних; на все хоче покласти вона свою нелегку руку.

Відчуває це на собі й Україна гостріше, ніж колись. Роспорядження її хлібними ресурсами, вугіллям, залізом, цукром, порядкування торгівлею, кооперацією — все зосереджено в Москві. Свіжі факти останніх днів ще яскравіше підкреслюють цю централістичну політику: проект «надмагістралі» Донбас-Москва, управління Дніпрельстану в Москві. І життя що-дня постачає нові й нові до цього ілюстрації.

Як це відбивається на економічному розвитку України, — видно всякому. Признання голови Цукротресту, що керує з Москви всією нашою цукровою промисловістю, тов. Кальмановича, що їх ми подаємо за совітським офіціозом в хроніці*), зайвий раз стверджують шкоду від такого порядку для нашого краю. От один з наслідків московського господарювання — підвищення собівартости цукру. «В середньому собівартість, — мусить признатися московський прикащик, — на центнер цукру підвищилася на 2 крб. 40 коп. » («Вісти», ч. 25»).

*) Диви «Хроніка», ст. 22.

Така політика, підпорядковуючи економічні інтереси окремих республік центрові, ставить «провінції» проти «третього Риму», викликає між ними конфлікти. Мало того, примушує навіть представників влади місцевої, при всій своїй лояльності до столиці всесвітньої революції — Москви, що їх наставляла правити і володіти підбитими на родами, виступати в обороні їх прав, вв'язуватися в боротьбу.

А боротися доводиться за кожну позицію. Нагадаємо недавню перемогу України й Кавказу що добилися таки заснування інституту вугляного та нафтового не на півночі, а у себе. Та здебільшого перевага застається на боці Москви. Вона на опір не дуже зважає і далі все свистить.

Ось останні новини. Заходжуються тепер підпорядкувати Московську українську махорочну промисловість шляхом об'єднання всієї промисловості махорочної СРСР «в один всесоюзний синдикат» («Вісті», ч. 24). Далі, науковий відділ союзної вищої ради народного господарства ухвалив проєкт «заснування експериментального інституту цукрової промисловості... в Москві». («Вісті», ч. 24).

Цей проєкт надзвичайно виразно проступає на тлі мальованих «повної незалежності» кожної окремої республіки. А особливо гнучкості додають йому модні зараз в совдепії нескінченні розмови про «раціоналізацію виробництва», «американські методи організації праці» то що.

І з цим дивовижним планом витикаються саме тоді, коли в Київі, природньому осередку цукроварства, існує державний науково-дослідчий інститут цукрової промисловості, що встиг вже багато зробити і добре розвивається.

«Цукротрест, — читаємо ми в «Вістях», ч. 25, — замість зміцнити підвалини організованого в Київі на виробничій базі інституту, є місць допомогти йому утворити оточення, найбільш сприятливе баченню розвитку його наукової діяльності, протиставить Київському інституту «свій» «центральный» інститут».

«Режим економії» тут не стає, звісно, на перешкоді. Встигли вже видно, забути і про власні недавні ухвали в аналогічному питанні, їх оце допіру прийнято.

Як ця звістка відбилася на Україні? Знаходимо вже в газеті «Грунтовні з під пера фахівців статі проти цього.*) Маємо вже про об'єднану президію київських окр. вик. комітету та мійської Рад» («Вісті», ч. 24).

*) Диви «Хроніка», ст. 23.

Що вийде з тих протестів, — ще не знати. Яку позицію займе «самостійної» УССР, — побачимо. Хоч треба зазначити, що останній успіх децентралізаційних течій — вирвана спільними силами «країн» ухвала про вищезгадані інститути — вугляний та нафтовий — легше йому оборону кравчих інтересів і дає до неї певний ґрунт зів'язати в межах сучасних відносин.

Кожна, хоч би й дрібна, перемога на ґрунті економічному, цій ві державного життя, це крок вперед там по тій самій дорозі, що ми йдемо тут, — до незалежності.

Ці вістки, ці протести показують, що на Україні розуміють, куди йде Москва; вони виявляють, що навіть комуністичні українські органи примушені ставати в обороні інтересів своєї країни проти заривності «центру» та починають вже давати йому одсіч.

Боротьба між «центром» і «окраїнами» йде. І цей природний процес справляє живі сили України в те річище, яке останніми роками розв'язав всі перепони й греблі штучні проклала собі українська стихія. А в річищем дійде вона таки туди, куди прямують всі здорові елементи цієї, — до самостійності.

ПЕРЕД ДНЕМ СУДУ

Що дні совітської влади на Україні вже пораховані, що комунізм пережив період свого розцвіту і тепер хилиться до упадку, про це доводити не приходиться. З приводу неминучості близького упадку большевизму під теперішню хвилю сперечатися вже заріч. І не до цієї теми ми хочемо притягти увагу читачів.

Ми хочемо спинитися на тих завданнях, які повстають перед нами всіма, тими, що на руїнах совітської влади хочуть відновити українську державність на другий день після упадку комуністів: розв'язуючи це питання, не збираємось його ані розв'язувати, ані вилучати; — хочемо лише притягти до нього увагу.

Не можна сказати, щоби в емігрантських колах на такі теми не думано і не думано, але ті думки і ті погляди, які доводиться стрічати, які подекуди стрічались в пресі, на нашу думку, в дуже незначній мірі відповідають всій складності та важливості справи. Більш заважається і більш спиняються над питанням, як упаде большевизм, над тим, що треба робити, щоб забезпечити тривалу і міцну будову української державності. Поширеною являється віра в безмежні можливості і перспективи, які створить розбуджена стихія національної революції, сподіваються, що ця стихія висуне відповідних людей, які знайдуть відповідні методи і шляхи. Завдання, мовляв, полягає в тому, щоби визволити ті сили, які сковує комуністичний

лад. Іншою інтерпретацією цієї надії являється класична купер'янська формулювка: «якось то буде».

Все це не є те, що мусить і повинно бути. Коли хочемо відбудувати українську державність, коли хочемо брати чинний уділ в цій відбудові, не можемо обмежитися лише голими надіями на творчість стихії. Хто хоче бути активним творцем і учасником подій, мусить знати як і що він буде робити. І не голі формули партійних програмів потрібні, а конкретний план тої конкретної роботи, до якої треба буде приступити на другий же день після упадку комуністів. Бо створення української державности, — це не є проклямування загальних формул, а передовсім переведення чорної і дрібної роботи в цілсправжнього опанування державною владою тої будови, яку лише большевики.

І не це лише потрібно. Треба знати, що потрібно буде робити, треба мати людей, які будуть мати уміння і волю перевести намічену роботу. Думку, яку ми висловили, легко обернути в карикатуру. свій час блаженої пам'яті Денікін, підчас наступу добровольців Катеринодарі попризначав губернаторів і інших чинів мало не до цілої Росії. Можуть знайтись у нас політики хуторянського виховання, які такий ужиток захотять зробити з нашої думки. Не про це, розміється, ходить нам. Не про поділ шкури ще незабитого ведмедя говоримо. Хочемо підкреслити необхідність створення кадрів та людей, які були б готові в належний момент стати до практичної роботи; людей, які б поруч з практичним умінням й підготовкою посідали б тверду волю й національно-державну дисципліну. Бо кожну справу можна перевести тоді, коли є люде, які знають, чого вони хочуть і які вміють перевести в життя те, що вони хочуть.

Намічення конкретного плану ліквідації большевицької справи і створення кадру людей, який би мав волю і вміння до переведення цього плану в життя, — ось яке завдання ставить перед нами другий день після упадку большевиків.

Знаємо ми, що ті можливості, які стоять перед людьми в здійсненні тих чи інших проектів соціально-політичного будівництва являються обмеженими; залишається значний процент можливостей, який будуть визначати обставини і умови, що не даються регулювати. Тим більше залишиться їх на волю гри стихійних сил при реалізації такої складної соціально-політичної концепції, якою являється будова української державности. Але кожна група, що хоче активно впливати на громадське життя і творчість, мусить дбати про те, щоб до мінімуму звести ролю стихії і випадку. Аналіз розвитку відносин на Україні свідочить своїх і чужих упевняють нас в тому, що стихія є за нас, не проти нас. Але це зовсім не означає, що слід віддатися на волю стихії. Ми хочемо створити державу, а створення держави владою полягає в опануванні й підпорядкуванні стихійних процесів. І першопідготовки до реалізації нашого завдання мусить бути в максимальній мірі використаний для того, щоб мати як найбільше сил і засобів для опанування стихії.

Не ми, еміграція, створимо державу; справа української державности.

ности буде вирішена Україною і на Україні. Проте, буде вона вирішена не нами, але й не без нас. Ми складаємо частину нації й участь свою у відбудові української державности будемо брати.

Вияснення конкретних завдань, які будуть стояти перед нами, підготовка кадрів, які мають заступити тих, що одійдуть, мусіло б переводитись тут і там. Тільки тоді, коли в цій всій роботі й підготовці буде взято на увагу всю многогранність наших обставин, коли буде використаний і той досвід, який дає українське життя під більшовиками і західно-європейська практика, — тільки тоді ця робота та підготовка буде відповідати нашим потребам. Ми не можемо зробити всього, ми не маємо спромоги дати кадр людей, які будуть відповідати вимогам всіх галузей життя, але певна, неминуча й конечна частина роботи, — постачання певних категорій людей, — лежить на нас і може бути виконано тільки нами.

Кожен день приносить все нові звістки, все нові факти, які свідчать про наближення дня упадку більшовицької влади на Україні. Дух смерти вже незримо вітає серед теперішніх володарів України, він позбавляє їх енергії, родить серед них апатію і зневіру, пробуджує свідомість наближення неминучого. Все більш нагальними тому стають для нас завдання підготовки до завтрашнього дня.

Мусимо усвідомити все їхнє значіння, мусимо зробити необхідні заходи для того, щоб завтрашній день не застав нас неготовими. Бо той завтрашній день може стати для нас днем суду.

В. Садовський.

ЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ

Великий момент, що його переживає тепер український нарід, ще й досі у нас не досить оцінений. Час підготовчої роботи до останнього, треба вірити, бою після поразки в боротьбі, в якій ми, вперше по довгих віках, зважилися зброєю боронити свого права, досі не цілком розуміється як такий, досі, сказав би я, не спопуляризований з цього боку.

Я поминаю ті українські політичні угруповання, які вважають, що з жовтневою революцією розв'язані чи розв'язуються всі наші національні проблеми. Од людей купер'янівської психології а la М. Шаповал, що вирішують питання нашого майбутнього у формі «якось то буде», цього чекати було б, розуміється, більш ніж довго.

Але й найбільш активна в національному питанні частина нашого громадянства не спромоглася на сотворення повної викінченої системи, в яку мала б укластися наша майбутня праця. Ближча і дальша. По-за голим гаслом «Самостійна Соборна Україна», на якому, зрештою, сходяться тепер всі укр. політичні течії, нічого конкретнішого, власне, не існує.

Справді може здатися, що зустрічати кожний «історичний момент»

«непідготовленими», як це було з нами ще останньої революції, є питома риса укр. громадянства.

У нас помічається характерне явище: події йдуть попереду громадської думки. Вона не утворює дороги для політичної діяльності. Цеж Богдан Хмельницький на протязі кількох років еволюціонує від домагань привілеїв для козацького стану та православної церкви до концепції — «по Львів, по Краків». Це повинь большевицької анархії примушує нарешті Центральну Раду порвати єдиний з Москвою «демократичний фронт».

Як М. Драгоманів називав добу перебування України під Москвою «пропащим часом» для нашого культурного поступу, так ми можемо всю другу половину XIX віку і початок XX назвати пропащим часом для розвитку укр. політично-державної думки. Сам Драгоманів у своєму програмі не був радикальнішим за Кирило-Методієвських братчиків. Це часи творення собі «кумирів» чи то в особі Росії демократичної, чи соціалістичної, чи, нарешті, комуністичної. В літку 1917 року кипило все наше суспільство із Степаненка та Міхновського, а в зімі вже кричало про «одвічного ворога України — Москву», яка в кожній шкурі тільки й думає що про наш хліб, цукор та вугілля.

Кільки літ революції дали нам більше досвіду, ніж століття повільного розвитку під гнітом царського самодержавія. Так, треба було цих кількох літ, щоб ми дослівно зрозуміли Шевченкове «уставайте, кайдани порвіте», щоб усвідомили собі, що в «сім'ї великій, новій» не конче мусить головувати московський «большак». Не знати, чи це треба віднести на рахунок геніяльності поета, чи на рахунок нашої недорослості та нездібності творити національну ідеологію.

У всякому разі перебіг революції був для всіх нас повний милих несподіванок. Всі ці селянські та військові з'їзди, хіба не примушували вони із здивованням, поверх окулярів, поглядати на залю самого голову нашого парламенту і в «походном порядку» укрінізуватися порфірородного нашого генерала од кавалерії.

Великі події призводили до того, що наше громадянство просто з шаленою скорістю міняло свої одвічні погляди. Удар в обличчя цинічною дійсністю, або просто конечність примушували нас скакати од автономії до федерації, од федерації до проголошення незалежності. Передбачати ми не вміли, чи не бажали.

На рішучі кроки зважувалися ми в останній момент, коли до горла приставлено ножа і тому вони здавалися такими не серйозними. Не диво, що між нами є ще й досі такі, що ніяковіють на згадку про Берестейський договір. Бо й справді, хто насмілився б говорити таку ересь перед кількома місяцями? З німцями проти Москви! Таж чотири роки разом по окопах Галичини гнили!...

Коли ми через свою загальну зdezорієнтованність не використали падіння Австрії та царської Москви, як це зробили Чехословаччина чи Естонія, то з неменшим успіхом можемо не використати й падіння Москви большевицької.

Втрати з нашого останнього бою це тільки «історичний момент» та гори трупів, здобутки: свіжа традиція збройної боротьби, українська

школа над Дніпром, висока школа в Чехословаччині. Але коли ми про-
спимо і другий «історичний момент», то високої школи в Ч. С. Р. вже
не матимемо. Нарешті у нас є чим ризикувати. Хай же бодай це покладе
на нас обов'язок не ховати по струсячому голови під крило, а з од-
критими очима дивитися хоч би і в грізне майбутне.

Що воно нам готує і чим ми його стрінемо?

Я не збираюся, розуміється, шукати шляхів до нашого визволення
чи що. Мені хочеться лише поділитися тими звичайними думками, що
завжди з'являються, коли розмова заходить про перспективи націо-
нальної роботи молодого укр. покоління, хоч би вже тоді, коли держа-
ва буде здобута. Може наше старше громадянство побачить нарешті в
молоді будучину нації і зверне на неї належну увагу. Бо ж досі не
зроблено нічого для того, щоб нова укр. генерація не стала «непідго-
товленою» до тієї великої роботи, що за кільканадцять літ упаде їй на
плечі.

Я вже згадував на сторінках «Тризуба»*) про невідрадний стан нашої
молоді, її загальну некультурність, утилітаризм і т. д. Беручи на
увагу нечисленні завдання, що її чекають, можна прийти до дуже
умних висновків. Молодь народу, який не має вікової держави,
багатих колоній, дужих національних традицій, не може дозволити
собі розкошів безідейности, матеріялізму та чайльд-гарольдовських
астроїв. Ідеалізм, ентузіазм, невсипуща енергія, ось що конечне.
і природне!) для такої молоді. Їх нам бракує.

Можна твердити, що молоде укр. покоління — свідоме національ-
о, але воно несвідоме своїх національних завдань. За прикладом
атьків воно не заглядає далі сьогодняшнього дня. Так наче переконане
тому, що ми вже маємо свою державу, або що, взагалі, її не збирає-
ся мати. Власне, молодь, сподівається, що старше покоління встигне
е, доки вимре, здобути самостійність і вона прийде на готове.

До речі і серед старшого громадянства з'являються аналогічні
астрої: ми вже, мовляв, мали державу, тепер спробуйте ви!

Але коли ця держава й буде щасливо здобута в найближчому
асі, то їй доведеться існувати в таких виїняткових умовах, що їх
авіть тяжко уявити.

Україні сама природа судила бути ласим шматком для її бідних
сідів. Україна велика, Україна багата і тому над її державністю
вжди висітиме Дамоклів меч! Скільки може сказати один єдиний
й факт, що на сім світі (та й на тім, здається) немає ні одного москаля,
о погодився б на самостійність України, без якогось додатку в роді
союзу народів сходу Європи», або-що. Про цей союз говорив у Празі,
зумовно найрадикальніший в українському питанні, есер Гуревич.
це зрозуміло. Ми ж мусимо пам'ятати, як це пам'ятають москалі, що
нашою незалежністю Росія робиться другорядною державою. А ро-
тися такою вона не схоче! Чи треба говорити, що й Польща не по-
рує нам нашого Львова. Яких змагань, якого напруження духових
ізичних сил нації вимагатиме постійно наша самостійність. Ірланд-

*) Диви «Тризуб», 51.

ський нарід надлюдськими зусиллями виборів собі самостійність. Розшматована Україна ні в одній із своїх частин цієї самостійности не має. Питання нашої державности, — ще тільки питання. І чи здібні ми будемо здобути самостійність, чи здібні будемо її втримати, коли молодь нашої нації, і в цей найкритичніший момент, уявлятиме собою таку аморфну масу, як тепер? Справді бо можна перейнятися поглядами одного нашого професора, який будучину українського народу бачить лише в межах Росії, де ми, мовляв, завдяки природнім здібностям, захопимо в свої руки всі державні посади, зколонізуємо Сибір і таким чином опануємо велитенську державу!...

Молодь мусить думати! Мусить гарячково готуватися до майбутньої праці. Організація у всіх можливих ділянках життя, перейняття свідомістю своїх обов'язків, праця над собою і між собою — єдині можуть піднести молоде укр. покоління. Пласт, як велика ідея самоудосконалення та життєвої радості, могутня руханкова організація, що забезпечить нашому народові фізичне і моральне здоров'я їх укр. молодь має власними силами зробити своїми. Це во ім'я любови до будучини своєї батьківщини, во ім'я нашої державности. Я сокілство в маленькій Чехії, так січова організація у нас має не лише виховати борців за визволення, а й вартових здобутої волі. І грядля цього єсть. Так щасливо вибрана січова ідея, яке захоплення зустріла вона, перенесена з Галиччини на Поділля! Причини тому — живі козацькі традиції. Їх треба використати. Січова організація мусить охопити всю сільську і мійську, хлоп'ячу і дівочу молодь цілої України. Не забуваймо, що на неї в першу чергу впаде завдання боротьби із шкідливими наслідками анархії, деморалізації та піонерської комсомольської організації.

Її треба раз на завжди поставити, як одно з наших найважливіших завдань на тепер і на майбутне. А молоде покоління Галиччини має і своїх «Лугів» видати потрібну кількість працівників на цій ниві.

Останніми роками в укр. громадянстві помічається зріст національного екстремизму. Це логичне закінчення того поступу національної думки, що почався з революцією, вислідок всіх свіжих знущань, які впали на Україну. І молоде покоління українське ним цілкомовито переймається. Ріжно це виявляється. Учні української трудової школи до непритомности б'ють учнів сусідньої московської. Паліюнацькі голови мріють про той час, коли вулицями Москви дзвонитимуть підкови коней укр. війська. Безмежна принципова ненависть до всього московського показується і у відношенні до творів Тургенєва і до старенької бабусі, що російською мовою питає, де така й така вулиця. Для молодого українця вже органічно неможлива будь-яка співпраця з москалем, те, до чого вже раніш дійшло галицьке суспільство по відношенню до поляків. Це дуже національне почуття мусить дати нам сили для ведення довгої та тяжкої збройної боротьби. Бо відомо, що напад — найкраща оборона. Наша армія безумовно буде дужча морально за московську, хоч і Москва червона чи чорна виявить по відношенню до нас максимум духового напруження, бо ж московська нація ні разу ні в якій формі не відмовилася від претензій на «бог

носництво» та ролю «третього Риму». Але вона, ця наша армія, муситиме мати досконалу організацію. На жаль, мало хто з наших військових теоретиків цим питанням цікавився (винятки — ген. Петрів, ген. Сальський). Про те, всі сходяться на одному: вже одне наше географічне положення вимагає постійного військового поготівля; це без огляду на наше міжнародне становище. Де-хто бачить рятунок України тільки в дужому милітаризмові. Громадська та фахова думка має працювати в цьому напрямкові, має знайомити із своїми здобутками суспільність, в першу чергу молодь.

Молоде укр. покоління, на долю якого випаде стабілізувати військові відносини в незалежній Українській Державі, мусить бути до цього як слід підготовлене. Молодь же наша, що, кленучи свою долю, проходить науку в армії, має готувати себе до служби в майбутньому укр. війську; ми не сміємо лишитися в близькій боротьбі без потрібної кількості досвідченого старшинства.

А яка робота чекає нове укр. покоління на полі відбудови нашого знівченого господарського життя. Молодь наша, що вчиться тепер по технічних школах, мусить дивитись на свій фах, як на національну місію, а не тільки як на шматок хліба. Адже ж треба буде страшеного напруження всіх господарчих сил країни, щоб витримати боротьбу перше збройну, а далі економічну з сусідніми державами. На самій Україні нам доведеться з великими труднощами здобувати позиції у чужих елементів. Ми ж не зможемо ніколи бути певні у безпеці своєї держави, доки промисловість, поскільки вона не стане державною, буде у ворожих руках. Хай же молоде укр. покоління пам'ятає, що на його долю випаде творити укр. військову і торговельну флоту, хай пам'ятає, що, звузивши шини укр. залізниць, вона муситиме перейняти й умістити на східніх кордонах всі досягнення європейської військової техніки.

Засобом, що зв'яже Україну в її політичних та господарських зносинах з Європою та цілим культурним світом є знання нами чужих мов. Воно мусить бути одним з безпосередніх завдань нашої молоді. Галичина в першу чергу несе на собі цей обов'язок, бо ж там лише є для цього умови.

Не шкодило б нашій молоді трошки поцікавитися життям тих народів, що самою історією поставлені нам спільниками. Це білоруси, кавказці, балтійські народи і народи, нарешті, середньої Азії, які починають і собі заявляти право на існування. Спільна політична акція в майбутньому вимагатиме знання їх мови, культури, господарчих та політичних відносин. Ще молодь не сміє забувати, що їй доведеться піклуватися про своїх заокеанських братів, що їм так загрожує денационалізація, мусить пам'ятати, що вона вирішуватиме питання державної приналежності Зеленого Клину та боронитиме інтереси українського населення Сібіру. Вже й тепер вона могла б почати цю роботу шляхом налагодження постійних живих зносин принаймні з укр. молоддю Америки.

А старше укр. громадянство мусить допомогти їй відшукати справжні шляхи, мусить відкрити перед нею перспективи майбутньої

величньої праці. Бо коли молодь ростиме сама по собі, як бур'ян, в несприятливих умовах сучасності, то заведе в надіях оптимістично настроєне з приводу українізації наше громадянство.

Слід би згадати ще про одну чи не найістотнішу категорію завдань молоді України: завдань відбудови й надбудови української культури, але це вже окрема тема.

А. Б.

МАЛЕНЬКИЙ ФЕЛЬСТОН

БАГАТСТВА УКРАЇНИ.

Я зараз сижу в хаті, гризу сухарь з 1923 року і читаю у Рудницького про багатства України.

Дідько його візьми! Колосальні багатства! Вугіль, залізо, хліб, цукор... На хліб вчора й сьогодні не стало, а цукор — примха! Дитяча вигадка! Нічого!

Хліб можна замінити сурогатом... Одначе за два дні я прийшов до висновку, що сухарь навіть не можна вважати за сурогат.

Насамперед — його ніколи не розкусиш, а подруге — він такий хитрий лис, якого ніяк не піймаєш в пастку.

Мій єдиний розхитаний зуб сковзається на йому, як на сковзальці. Навіть язиком його не придержиш. Крутиться, вертиться, вискакує, наче цим хоче сказати: «ох, не розкусуй, мене, не ласуй, ласуне нажерливий, збережи мене на чорний день. Краще буде!»

Невже, думаю, ще не прийшли, а прийдуть чорні дні?

Я уявляю їх і у мене чуприна до гори піднімається, як у Хоми Брута.

Хм!... Багатства України... Несчислимі... Населення 53.705.000! Самих українців — 41.000.000!

А множаться і там і на еміграції, — притулків не настачиш!

Та ви подумайте — 41 мільон!

Ви уявляєте, що це?

Серед слов'ян український народ — другий. Москалі, — а потім ми!

Серед великих європейських народів — четвертий...

Розумієте: *чет-вер-тий!*

Німці, москалі, англійці, а потім — чорт побери — ми! Ми — українці!

Розум креше золоті іскри, серце сповнюється гордості, уява малює безмежні перспективи...

«Наш Чорноморський флот покинув Чорне море...»

«З ініціативи українців замість безсилої Ліги Націй повсталася нова організація, яка дійсно забезпечує права...»

Я закриваю очі і читаю «Радіо-Раду», найбільшу газету України, яка виходить кожні 6 годин.

Слава Богу! сухарь луснув на двоє, і мій розхитаний зуб справляє

перемогу. Де-кільки крихот упали на язик і підкоплені потоком слини стрімголов понеслися у шлунок.

Ні, обов'язково, як тільки буде самостійна держава, зараз же вставлю нові зуби.

У нас чудесні зубні лікарі!

Ну, тоді дістанеться вам, сухим сухарям!

А проте я і їсти вас не схочу! К чорту! Хай їх їдять другі!

«У нас на Україні — румунів — 479.000, чехів — 52.000».

І я з захопленням читаю далі про багатства України.

Нем - Тудо.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

КУОМІНТАНІ, АНГЛІЯ ТА ССРС.

Піт тридцять тому назад у Лондоні сталась така пригода. По хіднику фешенебельної вулиці, де стояв палац китайського посольства, йшов у вечері англієць, і коли він порівнявся з дегацією, то почув, що згори щось упало йому на капелюх. Він спинився, підійняв зім'ятий листочок паперу, що тимчасом скотився з капелюху на хідник, розгорнув і біля ближчого лихтаря прочитав: «Я — китайський революціонер. Коли я переходив учора біля дверей посольства, звідти вискочило кілька людей, вхопили мене й затягли до середини. Мене приміщено на самій горі в загратованій кімнаті. Завтра увечері мене таємно доправлять на китайський пароплав, щоб одвезти до Китаю з метою там стягти мені голову. Прошу охорони британських законів». — Англієць, прочитавши листа, заніс його до поліції, а другого дня рано китайський посол дістав від британського міністерства закорд. справ ультимативну ноту, в якій під загрозою висилки китайського посольства з Англії, пропонувалось негайно передати англійській поліції живим і здоровим затриманого революціонера. Через півгодини після доставленої ноти китайський революціонер з'явився до міністерства закорд. справ дякувати за свій порятунок. Це був — Сун-Ян-Сен, вєлавлений потім вождь партії Куомінтані, пізніше — перший президент Китайської Республіки. Вдова його тепер, поруч з большевицьким агентом Бородиним, виступає з палкими проти-англійськими промовами на південно-китайських мітингах, скликаних Куомінтаніом.

Националіст, патріот і демократ, Сун-Ян-Сен вихований був на англійських та американських політичних зразках і завданням його та його партії було заведення до китайського політичного життя англо-саксонських конституційних, парламентських та демократичних форм. Мети своєї китайські націонал-демократи змагалися досягти методами революційного порядку, — бунтами, розрухами та повстаннями. В одному з таких повстань революціонери перемогли; малолітнього богдыхана, нащадка старовинної манджурської династії, було скинуто, встановлено республіку і першим президентом обрано було Сун-Ян-Сена. Сталось це в 1911 р. Але республіканцям бракувало підготованої політичної свідомости серед китайського народу, організованої ідейної сили в країні за ними не було, і дуже скоро революція перетворилася у своєрідну міні-тарну анархію; Китайська імперія розпалась на кілька цілком незалежних країн, на чолі яких стали так звані маршали, а центральна пекинська влада позбулась якого будь реального значіння, хоч за нею, в очах чужинців, і залишилась леґальний титул загально-китайського уряду.

Сун-Ян-Сен зберіг свої впливи у південному Китаю з Кантоном на чолі. У 1917-1918 р. р. він був президентом південно-китайської респуб-

ліки; переобраний був у 1921 р., у 1924 р. вмер. За його життя партія Куомінтанг не виходила за межі націоналізму та демократії, хоч сам Сун-Ян-Сен, ознайомившись з практикою та тенденціями російського більшовизму, захопився, коли не совіською доктринаю, що була йому чужою, то совіськими методами. Після його смерті ліве крило Куомінтанга набуло в партії переваги, і з цього часу починається тісний зв'язок кантонської влади з червоною Москвою.

Було б помилкою думати, що Куомінтанг став комуністичною партією. В його ідеологічній будові, завданнях та гаслах не сталося жадної зміни; він, як і був, зостався в основі своїй, націоналістичним та демократичним. Своім завданням Куомінтанг ставить відродження єдиного Китаю з єдиною центральною владою та звільнення його од якого будь використування чужими чинниками. З цією метою необхідно на думку партії поширити народню освіту, підвищити народній добробут, підтримувати національний промисел, сприяти розвиткові внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Соціална політика мусить базуватися на закладі приватної власности і законодавній охорони праці та продуктів її; до державної справи мусять бути притягнені як найширші народні маси. Чужинці мають користатися у Китаю всіма правами нарівні з китайськими громадянами з виключенням яких будь привилеїв; всі договори з чужими державами мусять бути складені наново на закладі взаємної рівноправности; місьонерську чинність дозволено, але чужо-релігійні школи мають підлягти певному регуляміну. Одно слово, Куомінтанг змагається перебудувати Китай на основах модерної європейської держави.

Але оскільки совіський вплив майже ні в чому не відбився на ідеології Куомінтанга, остільки ж він наявний і виразний в державній будові південно-китайської республіки, організованої Куомінтангом. Китайські революціонери рабськи наподобили у себе вдома совіську систему державної диктатури одної партії. Взаємовідносини між Куомінтангом та державним апаратом Кантонської республіки буквально ті самі, що існують між РКП та державним апаратом СССР. Кожний член Центрального Комітету Куомінтанга одночасно стоїть і на чолі тої чи иншої галузі державного урядування. Так само як в СССР, кантонська влада фактично одповідає лише перед своєю партією, хоч на зовні вона згідно з формою московських комуністів чинить наче б то од імени селян та робітництва, — китайських кулі. Цілоком на московський штабт заведено й політбюро, що доглядає не тільки за населенням, але й за самою владою. Сама кантонська влада не робить жадної тайни з того, що цілий її державний апарат організовано по проєктах та планах совіського агента Бородина та його товаришів; що їх армія складена та вивчена московськими інструкторами, що ціле військове постачання йде з червоної Москви або за її посередництвом; що вся їх тактика у боротьбі з чужоземними впливами та привілеями в Китаю продиктована вимогами московської політики.

Характерним виявом московського впливу в цій останній площині з'являється той факт, що, виголосивши боротьбу всім привілейованим в Китаю чужинцям, кантонська влада цілу свою пропаганду, ненависть та пряму акцію скерувала в один бік — проти Англії. Цілоком раціонально Куомінтанг вважає, що не зможе він довести Китай до рівноправности у міжнародних відносинах, поки існують на китайській державній території чужоземні екстериторіальні концесії. У Ханькоу знаходиться така інтернаціональна концесія, а поруч з нею окремо ще й концесія французська та японська. Але розрухи в Ханькоу спрямовано виключно на англійців, ображено лише британські прапори, провоковано тільки англійські охоронні частини. Для можливої необхідної оборони майна та життя громадян, Америка, Японія та європейські держави спільно висилають до Шанхаю чи близько до нього свої бойові кораблі та військові частини, але кантонська влада голосно протестує лише проти висилки британських озброєних сил, а для більшої ваги свого протесту вживає чисто большевицького методу, — а саме: телеграфно просить англійську

Labour Party допомогти їй у боротьбі з британським урядом. Червона дипломатія найявно вела тут подвійну гру: контонці мали вірити, що цим тоді розбито буде можливий єдиний фронт чужоземних держав, а тільки тим часом і росто замутили чисті лінії китайської боротьби міжнародно рівноправність з метою використати цю нагоду для того, щоб остаточно закласти та затвердити за собою новий загрозливий фронт боротьби і проти головного свого і ротивника — Англії.

Ця груба гра, як здається, зразу ж стала ясною для всіх відповідних діячів. Правда, ні одна з великих держав, крім Італії, не приєдналась офіційно до англійської ноти по китайських справах, але фактично майже всі вони виявили бажання розпочати з китайцями пересправи приблизно в тих самих умовах, що їх зазначено в англійській ноті, зміст якої в той час було наведено в «Тризубі». Так само ні одна держава не припинила посилення своїх військ до Китаю, і коли на зовні не видно єдиного фронту великих колоніальних держав, то певна єдність думок та чинности безпечно серед них існує. Нічого не дав і зворот до Labour Party. Англійські офіційні діячі одізувались на контонський заклик і Мак Дональд офіційно в парламенті протестував проти посилки англійських військ до Шанхаю. Але той самий Мак Дональд перед тим на одному з мітингів висловився, що коли єсть щось хибного в цій військській виграві, то це те, що війська його вислали занадто мало. А коли до цього ще і григадати одповідь, що її на часів свого прем'єрства дав Мак Дональд індійським революціонерам, яким він не гірше першого ліпшого імперіяліста загрозив гарматам, то ясно стане, що підтримка Labour Party малого варту. Англійська політична опінія, виявлена в пресі та в парламенті, означалася майже всенародною єднорозумністю що-до китайського питання та до СССР; рівнодійну політичну лінію знайдено, і вона майже кут в кут припадає на лінії, по якій йшла за останній час офіційна політика англійського уряду.

Не видно також і в Європі таких елементів, що стали б проти Англії в її політиці що-до Кантону та СССР. Екзекутива II інтернаціоналу прийняла, правда, резолюцію про співчуття до кантонців, але й там навіть тов. Абрамовіч, централіст та імперіяліст російського соціалістичного з'язку, перестерігав проти імперіялізму СССР. А до того ще резолюції II інтернаціоналу за останній час, коли ця організація переживає тяжку внутрішню кризу, дуже часто бувають подібні до звичайних канцелярських одписок. Досить для цього згадати хоч би й той факт, як той самий Мак Дональд дуже скоро після маніфестаційної резолюції II інтернаціоналу про боротьбу за незалежність Грузії, ставши англійським прем'єром, одним із перших своїх активів анулював визнання Англією Грузії de jure, а замість того визнав Грузію большевицьку в складі СССР. Так само аналогічну резолюцію прийнято було на двох конгресах, колоніальних та між-колоніальних соціалістів у Брюсселі та Берліні, але ці конгреси, поперше не мають за собою політичної сили, а по-друге працювали вони явно по вказівках Комінтерну, хоч серед членів цих конгресів були й правовірні члени II інтернаціоналу. З інших проявів європейської симпатії до Кантону та СССР можна вказати хіба що на виступи двох європейських лідерів чехословацької комуністичної партії — німця Крейбаха та чеха Шмерала, що пропонували народам та владі Чехословаччини зробити нарешті вибір між імперіялізмом Англії та пролетарською диктатурою СССР, ставши на боці останнього. Але ці виступи не що інше, як виконання службових обов'язків, бо ж вони обидва мають посади в московському Комінтерні і живуть більше в СССР, ніж в Чехословаччині. Інших противників англійських голосів у Європі не чути. Більше того в ріжноманітних виявах континентальної європейської преси, іноді навіть ворожої до Британії, цілком ясно можна відчувати ту думку, що ізольована в китайських справах Англія, ведучи боротьбу за свої національні інтереси, разом з тим бореться за інтереси цілої Європи, що перемога кантонців сьогодні була б не китайською перемогою, а успіхом СССР, що поразка Англії була б одночасно поразкою всеєвропейською. Тільки, як здається, ніхто не зирить, що поразка ця може стати фактом.

Як справедливо одна з європейських газет схарактеризувала англійську політику — *suaviter in modo, fortiter in re*, — лагідно по формі, рішуче на ділі, — веде свою китайську політику уряд Балдвина. Коли сталися розрухи в Ханькоу, англійці по наказу з Лондону очистили концесію: англійські війська, хоч і як провоковані збільшевізованим натовпом, не зробили ні одного стрілу та одійшли в міста, хоч їх було цілком досить, щоб за якусь годину припинити заколот та звільнити од натовпу цілу концесійну територію. Замість стрілів англійський уряд почав пересправи з кантонською владою. Англія, як це вже нама було свого часу вказано в «Тризубі», наперед пристала на всі бажання кантонців: на скасування концесій, чужинецьких привілеїв, односторонніх договорів то-що. Але одночасно з тим, щоб у Шанхаю не повторилися у великих розмірах ханькоуські події, чого англійський уряд не хоче і не може дозволити, до Китаю було спрямовано бойові кораблі та більше як 20.000 кращого англійського війська, в тому числі й частину королівської тварді. Кільки батальонів виряжено безпосереднє до zagrożеного Шанхаю решту — до недалекої відповідно англійської колонії Гонконга, як неохідний резерв. Справу таким чином поставлено ясно, твердо і безповоротнє бажання ваші вважаємо справедливими, але цілий конфлікт пропонуємо залагодити не большевицькими методами, а шляхом звичайних розсудливих пересправ, бо цінуємо свій престиж, свої національні інтереси та жити своїх громадян і будемо їх боронити збройною силою.

На початках таке становище англійського уряду наче б то не вкликало скільки будь значних заперечень з боку кантонської влади, кантонському міністру закорд. справ Ченові воно, як здається, прост заімпонувало, бо ж він колишній британський громадянин та англійський адвокат, уже по своєму вихованню далеко ближчий до європейських, ніж до совітських методів. Розпочаті пересправи пішли швидким темпом англійський міністр закорд. справ міг тому уже під час парламентських дебатів про англійську політику в Китаю зробити заяву про те, що договір до-до Ханькоу готовий і за кілька день буде підписаний.

Але до підпису ще й досі, коли пишуться ці рядки, не дійшло. Кантон то згоджується підписати, то бере свою згоду назад. Мабуть така причина цього хитання треба шукати в тому, що крім Англії та Кантону, в цих переговорах зацікавлена ще й третя сторона, а саме СССР. Згода з Англією наявно вигідна для кантонської влади. Вона б посилила тим себе з середини, розв'язала б собі руки на зовні і могла б звернути всю свою силу та увагу на свого найсильнішого противника північного маршала Чан-Со-Ліна, що вже розпочав добре підготований військовий похід на південь. Він стоїть найтяжчою перешкодою для кантонської влади по дорозі об'єднання цілого Китаю, бо в його руках знаходиться Пекін і він має неприкритий намір стати президентом єдиної Китайської республіки. Та не все те, що вигідно кантонській владі, вигідне одночасно і для СССР. Англо-кантонська угода загрожувє світам послабленням, може і повним знищенням їх впливів, — принаймні у південному Китаю. Крім того ця згода звільнила б англійські сили на Далекому Сході, даючи їм тим самим можливість звернути більше уваги на підготовання боротьби з СССР на теренах самої Європи. Можна думати, що СССР не тільки приложити всіх своїх зусиль до того, щоб не допустити мирного залагодження англо-кантонського конфлікту, дбаючи про те, щоб затягти сторони до відкритого збройного конфлікту, бо тільки в такий спосіб, як це совітським треба розуміти, вони зможуть протягти на довший час свої впливи по просторах не тільки Китаю, але й цілої Азії. Звичайно, при цьому вони зроблять вигляд, що їх хата з краю, що вони чисті і невинні, як малі білі агнятка. Вони вже й роблять його. Червона Москва вже виголосила, що тов. Бородин не має з СССР нічого спільного, і большевики навіть не знають, який він з себе. А після того, як англійський представник в Москві зробив енергійну заяву що до совітського вмішування до китайських справ, Наркоміндел та Політбюро на спільній нараді визнали, як про те повідомляє «Times», необхідним виявляти що-до цих справ зовнішні

триманість, щоб викликати в Англії, вражіння наче б то СССР бажає підтримувати з Англією, підлюк нормальні зносини; пресі ж дано директиви змінити тон, а місцевим совітам, мабуть, наказано не палити більше портретів англійського короля.

Чи повірять цьому англійський уряд? Можна з певністю сказати, що своєю «стриманістю» совіти не пошлють в дурні міністерство Балдвина, як це свого часу їм пощастило з Мак Дональдом. Про свої плани однак уряд Балдвина голосно не говорить. На запитання в парламенті англійський прем'єр одповів, що він готовий виступити з інформацією що-до англо-совітських відносин, але поки що не може означити дня, коли він це зробить. У свою чергу англійський міністр закорд. справ, з аналогічного приводу зробив заяву, що англійський уряд не буде вагатися що-до остаточного розриву з СССР, коли вважатиме, що це буде потрібне для держави. А товариш цього останнього міністра додав, що матеріялу ворожої акції СССР проти Англії так багато єсть в опублікованих офіційних промовах совітських державних діячів та в статтях офіційної совітської преси, що вишукувати ще якихось доказів не потрібно.

Перекласти ці дипломатичні англійські заяви на звичайну мову можна лише в такий спосіб: — боротьба між Англією та СССР річ необхідна та неминуха, але щоб підготовити її з усіх боків, потрібний час та утворення відповідних умов. Коли ці умови, будуть, боротьбу буде розпочато. І мовна наперед сказати, що як було в Китаю, так буде і в Європі; боронячи свої інтереси, у боротьбі з СССР Англія боронитиме і загально-європейські інтереси, бо зараз уже не йде про боротьбу тих чи інших держав, але про боротьбу принципів: або принцип старої демократичної Європи, або принцип совітський.

Тому українцям тако ж треба, не гаючись, готуватися, коли настане цей час та утворені будуть згадані умови. Бо Україні в цій боротьбі принципів припадає велика участь, і буде ця участь почесна, тяжка і, мабуть, довголітня, і буде вона на боці старої Європи.

O b s e r v a t o r .

ЖИДИ ТА УКРАЇНЦІ

(Лист з Букаренгу).

Зважаючи на те, що сая «Трансільванії» в суботу 29-го січня була зайнятою, черговий український літературний суботник відбудеть в веділю 30-го січня.

Програм суботника складався: з читання Дмитром Геродотом гумористичного оповідання О. Стороженка: «Вуси» та з докладу Є. Томоруга: «Жиди та українці».

Докладчик зупиняється в першу чергу на економічній організованості жидівства і підкреслює, що всюди, жидівство уявляє з себе елемент висікующий населення тієї країни, де воно мешкає.

Другою рисою жидівства єсть їхня повсякчасна роля асиміляторів. В Польщі — вони найзавзятіші колонізатори, в Росії — найбільші русифікатори. При чому в роля асиміляторів вони намагаються бути більшими паністами ніж сам папа римський.

Завдяки цим своїм властивостям жиди не мають пошани ні серед пануючих, ні серед пригноблених. Більше того ми спостерігаємо самий наважний антисемітизм.

Говорячи це, ми, каже, докладчик, не хочемо вмішуватися в ту суперечку, яка ведеться нині між жидами та антисемітами. Ми констатуємо лише самий факт.

Аналізуючи взаємовідносини між українцями та жидами з самих давніх історичних часів і до сучасної доби, докладчик зауважає, що у

визвольних змаганнях українського народу жиди (за винятком одиниць) все були не з ним, а проти нього.

Особливо багато доказів цьому ми мали в останні роки.

Останнім виявом цієї ворожости було убивство Симона Петлюри.

Висновок докладчика: жиди для українців єсть елемент ворожий, і це ми мусимо добре собі усвідомити.

Після доповіді відбулися дебати.

Першим виступив Дмитро Геродот.

— Раніше ніж сперечатися з висновками шановного докладчика, каже промовець, я хотів-би де в чому цей доклад доповнити, а де-які факти виразніше сконкретизувати.

Перш за все — мусимо твердо і добре запам'ятати, що основою права в сучасному світі єсть груба фізична сила.

Як що ми хочемо на світовій арені зайняти те місце, яке нам належить по праву, — мусимо дбати про своє зміцнення, мусимо стати сильними.

Для свого зміцнення мусимо мудро вишукувати собі спільників і без потреби не збільшувати кількості своїх ворогів.

Захоплюватися антисемітизмом — означає поборювати найменшого зі своїх ворогів. Культивувати антисемітизм — означало-би йти по шляхові найменшого спротиву. Цей шлях не для нас і не в наших інтересах.

Слухаючи докладчика, аналізуючи наведені ним приклади, мимо волі вставала думка про те, що нам у жидів єсть чому повчитися і треба повчитися.

Докладчик говорив нам про те, що жидівська релігія заповідає жидівському народові панування над цілим світом.

Для людей віруючих — релігія це закон, який треба здійснити, а коли не можливо, то прагнути до його здійснення.

Життя нас вчить, що дуже злий той закон, який не ставить собі цієї найдаліше йдучої мети.

Доки на світі існують пануючі та пригноблені, народні прагнення мають бути скеровані в бік панування.

Погоджуючися з докладчиком в тому, що жиди надаються на ролю асиміляторів і на наших землях таку ролю відіграють, гадаю, що нашим завданням мусить бути перш за все стати силою, а ставши нею, ці здібності жидів використати на користь України.

Не маючи на протязі тисячеліть своєї держави, жиди все-ж таки, при самих несприятливих умовах, зберегли дві ґрунтовні риси, якими означається розуміння про націю, а саме: свою мову і свою релігію.

Пояснюється це в значній мірі тим, що жиди, в практичному життю більше дбають про свою сорочку, ніж про чужий кожух.

Далі з короткими промовама виступають панове Ярошинський та Онищук.

Обидва вони вважають, що докладчик до своєї теми підійшов одно-сторонньо та що оперував він витягами з творів лише антисемітських.

Показавши від'ємні риси жидівства, докладчик не дав нам, — каже п. Онищук, — нічого позитивного і не сказав нам конкретно — що-ж ми маємо робити?

Пан Ярошинський вважає, що всі зусилля українського народу мають бути спрямовані на те, щоби було де і було над чим порядкувати. А для цього треба в першу чергу змагатися з найнебезпечнішим ворогом.

Докладчик п. Е. Томоруг підкреслює, що він не пропагує антисемітизму. Він лише констатує факт ворожости жидівства до українських визвольних змагань. Винятки не міняють справи. Приймаючи-ж на увагу, — каже далі п. Томоруг, — що жиди не завжди виступають одверто вороже, а дуже часто зовнішню приховують цю ворожість, мусимо признати в них наших ворогів скритих, а тому не таких вже нешкідливих, як може здаватися на перший погляд.

Більшість комуністів в Росії та на Україні хто? — Жиди! Більшість комісарів хто? — Тако-ж жиди!

Дмитро Геродот, відповідаючи докладчикові знову, каже:

— Поруч з Троцькими єсть Сталіні, єсть Калініні.

На це не слід закривати очей.

Методи пануючих всюди однакові: сварити поневолених між собою. Не дати їм змоги скооперуватися й спільно виступити в оборону своїх прав. Так робила царська Москва. Так сьмо робить нині червона большевицька Москва. Хіба творення на Україні автономних республік та переведення жидівської колективізації не має на меті загострити міжнаціональні тертя, не має на меті зменшити силу антикомуністичного руху?

Не знаю, чому комуністичний варвар москаль чи поляк має бути миліший від такого-ж ваґ вара жида?

Порядкуючи на Україні, визискуючи українців, здушуючи всякий прояв волі, вони єсть нашими ворогами без різниці свого національного походження.

Комуністи в пропорціональному відношенню до загалу населення складають незначний відсоток.

Тому, — наколи-би мені довели, що серед цієї інтернаціональної зграї єсть 99 відсотків комуністів жидів, то й тоді ціле жидівство не має відповідати за гріхи своєї меншости.

Культурний світ не знає законів, по яких-би батька карали за злочини сина, а жінку за її чоловіка, або навпаки. І дуже добре, бо то було-би динунство.

Отже пропаґувати треба ненависть до дійсних, до правдивих ворогів. В боротьбі з ними не мусить бути ні сантиментів, ні компромісів.

Культ загалного антисемітизму веде до погромних розрухів.

Розрухи ці можна зрозуміти, але їх не можна виправдати, а тим більше їм сприяти.

Це моє переконання побудоване не на почуттях гуманізму, а в першу чергу на глибоко еґоїстичних інтересах українського націоналіста-державника.

По-перше, — поруч з жидівським майном нищиться тако-ж майно і не жидівське.

По-друге, — всяка руїна — єсть нещастя не лише для того, кого зруйновано, але й для тієї каріни, на території якої переводиться ця руїна. Для прикладу візьму справу з бувшими поміщицькими маєтками. Всі вони мали чудові будинки, котрі можна було-би використати для народньої школи, для лікарні, для народнього дому, чи дитячого притулку.

Від того, що їх попалили, — хто пострадав? Поміщик?

Коли це майно від нього все їдно відібрали, то не він, а в першу чергу той самий дядько, якого вчили палити та руйнувати це майно, бо на будівлю нової школи, чи лікарні — гроші даватиме той-же самий спровокований дядько.

Крім того антисемітизм і погроми — витворюють нові кадри ворогів не лише серед мас нейтральних, але й прихильних.

Реальний політик і державний діяч має дбати не про збільшення ворогів, а про їх зменшення та про надбання собі спільників.

Цим саме шляхом йде наш демократичний антибольшевицький український уряд.

Слідуючим промовцем виступив Ол. Долинюк.

— Коли мені доводилося балакати з жидівськими діячами про події останніх років на Україні, а зокрема про погромну стихію, то я задавав у свою чергу таке питання: Чи громили лише жидів?

Коли країна палає в полум'ї грєсмядянської війни, коли між ворогуючими революційними таборами відбуваються завзяті збройні сутички, — з кожної сторони котяться голови.

Боротьба єсть боротьба. Такий закон боротьби.

І то котяться голови не лише тих, хто приймає активну участь в боротьбі.

Котяться голови й пасивного населення.

І коли підрахувати українські жертви — їх буде без порівняння більше, ніж жертв жидівських.

Тим часом ніхто ніде не кричав про погроми над українцями.

Коли-ж в цій стихії, в цій завірюсі посипалися тако-ж і жидівські голови, то по всьому світові счинився страшений крик.

Чи жидівство було пасивне?

Чи жиди не брали участі в боротьбі?

А коли брали, то мусіли на вітварь цієї боротьби нести й свої жертви. І вони їх несли.

Так було і так у всякій боротьбі буде.

На українських землях мешкає понад 4 мільона жидів.

Це така поважна меншість, ігнорувати якої ми не сміємо.

Тим часом мусимо твердо і рішучо сказати, що сісти собі на карк ми те-ж не дозволимо.

Треба зауважити, — каже промовець далі — що на протязі цілої української історії, антижидівські розрухи спостерігаються лише тоді, коли відбуваються вибухи, коли виникає колотнеча.

Повставали, скажемо проти поляків, то били не лише поляків, але й жида, які служили полякам.

Повстали проти росіян, — били знову-ж таки й жида — за їх русифікаторство.

Будьте певні, що коли Україна стане державою і коли янісь сили повстануть проти неї, — битимуть вони не лише українців, але й жида — за їх українізаторство.

Командір частини, який почуває на собі відповідальність, ведучи свою частину до бою, мусить рахуватися не лише з успіхом, але й з поразкою. В останньому випадкові, аби зберегти свої сили, він мусить заздалегідь приготувати собі шлях до відвороту, мусить мати запасля.

Легко взяти бука до рук і розмахувати ним направо й наліво, але-ж треба й подумати тако-ж над тим, що з цього вийде?

В першу чергу нам треба приглянутися до того — що роблять та як поводяться з жидами ті держави, в яких вони складають нині поважну меншість?

— Вони вирізують їх? — Ні! Вони використовують їх.

Отже й наші взаємовідношення мають будуватися не на почуваннях лише, а і на нашій силі.

Промовця ціла сая вигає гучними оплесками.

Голова вечірки В. Трепке підкреслює, що порушена докладчиком тема остільки широка, що її не вичерпавш ні докладом, ні дискусіями не тільки в один вечір, але й в кілька вечорів.

Констатуючи далі той факт, що молодь, представником якої єсть докладчик Б. Томорут, вмів порушувати й гаряче реагує на найбільш гострі та дражливі теми, В. Трепке висловлює подяку як докладчикові, так і тим, хто взяв живу участь у дискусіях.

Коло 12-ї години ночі публіка починає розходитися.

Д. Г.

ДО СУДОВОЇ СПРАВИ

— До судової справи. До Парижу приїхав цими днями проф. А. Яковлів, який має працювати в Українській Судовій Комісії по підготовці процесу.

— Слідство про вбивство Головного Отамана має в скорім часі бути закінчене. Зібрано слідчим дуже багато матеріалу переданого, обома сторонами; — обороною Шварцбарта та цивільною стороною. На суді всі ці матеріали будуть доповнені новими документами й зізнаннями.

— В зв'язку з наближенням процесу розпочинається вже пресова кампанія з боку оборони Шварцбарта; знов починають з'являтися брудні наклепи на Покійного та на весь український визвольний рух. В журналі «La nouvelle Revue Socialiste» в N 11. 12. за 1926 та 1 за 1927 з'явилася стаття якогось Белінського про погроми на Україні, в якій автор не зупиняється ні перед якими перекручуваннями фактів з одною метою — очернити нашу справу. Також в газеті «Le Quotidien», органі бывшего картелю лівих партій (останніми часами цей орган має далеко манше значіння, як рік тому), містяться «вражіння» Бернарда Лекаша з подорожі на Україну, куди він недавно їздив, по дорученню Тореса, зібрати матеріяли про погроми.

Починають також з'являтися і статті, які дають правдиве освітлення подій на Україні в 1917-20 р. р. З'явилися статті проф. О. Шульгина в журналах «Prométhée» та «Revue du Siecle»; на статтю, надруковану в останньому журналі, вже навіть реагували вороже досі до нас настроєні кола, — з'явилась в соціалістичній газеті «Le Journal du Peuple» замітка, автор якої, хоч, звичайно, скептично ставиться до згаданої статті, але нападає вже більш обережно.

ДУХОВНИЙ КОНЦЕРТ

українського хору під орудою О. Чехівського

відбудеться 27 лютого в неділю о 4-ій годині

в помешканні української автокефальної церкви

Vd. August Blanqui, ч. 96, Метро: Glacière або Corvisart

Квитки по ціні 5. 7 и 10 франків в редакції «Тризуба».

ОБ'ЄДНАНА УКРАЇНЬКА ГРОМАДА У ФРАНЦІ.

В суботу 26 лютого 1927 року в помешканні Громади 54, Rue Made-moiselle, métro Cambodge або Vaugivard, відбудуться збори, на яких

д-р Л. ЧИКАЛЕНКО зробить виклад на тему:

„РУСЬ“ І „УКРАЇНА“,

п. М. КОВАЛЬСЬКИЙ зробить доповідь на тему:

„Українська проблема
в сучаснім російським освітленні“

Початок рівно о 8-ій годині вечора.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

— «Трипільська культура на Україні», перший зошит якої вийшов допіру, має стати періодичним виданням, що його видаватиме ВУАН («Вісти», ч. 24).

— Лаврський музей відкривас відділ станкового живопису, де зібрано експонати, починаючи з енкаустичної доби V-го і VI-го століття. В 6-ти великих залах виставлено живопис український, руський та грецький, а також роботи лаврської школи. Музей має іконостас великої художньої вартости, пожертвований гетьманом Іваном Скоропадським. («Вісти», ч. 25).

— Наука на Україні. Акад. Багалій в розмові із співробітником «Вістей» (ч. 25) спинився на умовах наукової праці на Україні. Одзначивши значний крок вперед, розвиток і поліпшення самої якости наукової роботи, академик, звичайно, пояснив це «головним чином, тими сприятливими об'єктивними (?) умовами, що їх створила для української науки радянська влада». Воздавши належне кесареві червоному, академик докладніше оповів про діяльність Української Академії Наук, різних наукових інститутів, науково-дослідчих кафедр та видавничу роботу. «В наукових установах нині, — говорить акад. Багалій, — утворилися цілі склади цікавих рукописів, що ніяк не можуть діждатися на видання, хоча, безперечно, наукова їх вартість иноді велика». Причин, звичайно, академик не подав, бо ж вони саме в «тих сприятливих об'єктивних умовах». Підкреслив далі учений широке зацікавлення українською наукою за кордоном, але, звісно, знов

же таки нічого не згадав ані про те, які перешкоди для зносин наукових установ із заходом ставить совітська влада, ані того, яку значну роботу зробили для ознайомлення культурного світа з укр. наукою наші вищі школи та наукові установи за кордоном. Про це в «об'єктивних умовах» не можна говорити. Найважливішими питаннями, що їх мав обмірковувати II-ий Всеукраїнський з'їзд наукових робітників, — це питання охорони прав наукових робітників, поліпшення матеріяльного та правового стану аспірантури і підвищення кваліфікації наукових робітників, збільшення кількості командировок за кордон та забезпечення закордонною літературою «на сприятливіших умовах, ніж це було досі» (sapienti sat!). При всій своїй лойяльності до «властей придержачих», подав академик ще одну характерну ілюстрацію отих «об'єктивних умов», що, видно, всім в печінки вже в'їлися, — «поруч цього виступає дуже гостре питання про переводи наукових робітників без їх згоди органами Наркомосвіти».

— Ю в и л е й п р о ф. О. В е т у х о в а. Катедра історії України в Харькові одбула засідання, присвячене 30-літтю наукової діяльності керownika етнологічно-красназничої секції катедри проф. О. Ветухова. («Вісти», ч. 25).

Проф. С. Дуброво. На 72-му році життя помер у Києві 5-го січня проф. С. Дуброво. Учений ветеринар з фаху (професор зоотехнічного інституту) він багато зробив для архивної справи. Ще у 80-ті роки бере у Харькові участь діяльну в роботі комісії для розбору архивних матеріялів старих установ Лівобережної України, перевезених із Чернігова. По революції він вступив до Центрального Історичного Архиву

в Києві і обіймав там посаду завідувача III-го відділу (Фонди революційних установ громадського самоврядування). Він зробив багато для їх впорядкування і описання. По-за тим він врятував від загибелі чимало цінних матеріалів, «коли в наслідок гострої паперової кризи (20-21 р. р.) «непотрібні» архивні матеріали йшли для перероблення на фабрики, що мали постачати папір на потреби большевицької влади.» (*)) («Вісти», ч. 25).

— Всеукраїнська виставка АРМУ. В березні Асоціація революційного мистецтва України має відкрити в Харькові всеукраїнську виставку. Її завдання — «зробити підсумки досягнень та продемонструвати роботу перед суспільством». Потім виставку намічено пересунути до Москви («Вісти», ч. 26).

— Гастролі Саксаганського відбуваються у Харькові в Українському Народному театрі. («Вісти», ч. 26).

— «Виправлення історичної правди». «Березіль» виставив «Саву Чалого». «Березіль» і «Сава Чалий»! Але, звичайно, «п'єсу довелось в деякій мірі переробити, — сповіщають «Вісти», ч. 26, — виправити, так би мовити, історичну правду і виявити істоту «героя», висвітливши соціальні моменти трагедії». Виставі надають великого значіння, «бо це є ледве чи не перша проба відбити в революційному театрі взагалі, а в «Березолі» зокрема, історичне минуле у відповідному освітленні».

* * *

— Чистогорез тим глитаєм. Дедалі та активність заможних елементів села все більше й більше непокоїть Петровського. В ч. 24 «Вістей» він знов говорить про «ужавлення діяльності глитайських, заможних, ворожих нам елементів, що органі-

зують таємні й нетаємні наради, щоб зміцнити свій вплив на населення». Мета ясна: «заможні і глитаї силкуються вирвати у бідняків і середняків владу». Останні з'їзди (Комнезаму, Жіночий, Селянських Т-В Взаємодопомоги) показують, що для цього непокою є поважні підстави. На з'їзді СТВ «багато промовців зазначило, що глитаї розвинув велику активність» («Вісти», ч. 24). «Матеріяли з'їздів, — наводить харьківський офіціоз у своїй передовій ч. 25, — подають данні про збільшення активності глитаїв, про намагання його втрутитися у радянське самоврядування, придбати керівничу роллю в кооперації, скористати державним і кооперативним кредитом, захопити в свої руки технічну перевагу в сільському господарстві і т. д.» «Нині ж слід підкреслити, — знаходимо в звязку з виборами в ч. 26, — що звістки з різних кутків України говорять про підсилення активності глитаїв і що активність та скерована на те, щоб і сільради замінити купками своїх людіїв і налагодити обстановку селянської розпорошенности та байдужости, що при їх найлегше втворити з сільради щось подібне до колишньої «росправи» чи «волости». Звістки з місць стверджують ці побоювання офіціоза. На Прокуровщині «спостерігається також активність з боку глитаїв. В одному селі Фельдштинського району без відома РВК переведено перевибори сільради. Ці вибори скасовані». («Вісти», ч. 24). «Зростає активність глитаїв і в Херсонській окрузі» («Вісти», ч. 26). В Уманщині «спостерігаються випадки змагання глитаїв та церковників взяти під свій вплив бідноту». («Вісти», ч. 24). Ця спілка помічається і серед неукраїнського населення. Німецькі комуністи і в себе одмічають аналогічні явища: «Рівночасно з ужавленням активности бідноти ми маємо більшу активність глитайських і протирадянських елементів, що сформувалися в глитайсько попівській блок. Цей блок дуже агітує, причім для цього використовується поширювану церковни-

*) На що саме потрібен совітам папір, — диви замітку «Совітський бюрократизм» на ст. 25.

нами релігійну літературу». («Вісти», ч. 25).

— Тактика проти со-
вітських елементів. Голова
ОВК Бєліков на Луганській
партконференції, спинившись на
зрості активності глітаїв, під-
креслює, що «вони нині провадять
свою розкладову роботу вельми
обмірковано і обережніше, ніж
юлись». («Вісти», ч. 26). Передова
в тому ж числі газети подає нам
і характерні деталі цієї тактики.
Вносяться пропозиції «скоротити
сітку сільрад». «Тут під гаслом
своєрідного «режиму економії»
просувається план віддалити се-
лянську масу од сільради, що
розв'язало б руки тій купці, яка
там сидітиме, і з другого боку
полегшило б глітайм завдання
керувати тією купкою».

Туди ж гнуть пропозиції —
«скасувати Райвиконкоми, замі-
нивши їх однією особою». Взагалі
глітайм намагається «притягти на
час виборів до себе, до своїх хазяй-
ських здібностей симпатії серед-
няка і використати його». В Оде-
ській окрузі «місцеві торговці та
заможні селяне, що користуються
з найманої праці, уперто домага-
ються відновлення виборчих прав»
В Березовському районі вдаються
на хитрощі, добуваючи «від сіль-
ського лікаря посвідку, що вони
через хворобу мусять користу-
ватися з найманої праці». («Вісти»,
ч. 26).

— Заможні господар-
ства мляво сплачують
с.-г. податок. З Волині скар-
жаться, що «темп надходження
сільсько-господарчого податку по-
млявішав». «Найгірше сплачують
податок заможні господарства.
Кепсько стоїть справа також з
поверненням насіннєвої позики.
Замість 15.500 пуд. повернено
лише 400 пуд. Проти злісних
неплатників, що складаються, го-
ловним чином, з заможних селян,
буде вжито заходів до притягнен-
ня до судової відповідальности
включно». («Вісти», ч. 25).

Про мляве надходження с.-г.
податку сповіщають також і з Ста-
ліна.

— 10-ий всеукраїнський
з'їзд рад. ВУЦВК розпочав
підготовчу роботу до його скли-
кання, доручивши її Центральній
Вибірчій Комісії («Вісти», ч. 26).

— Роківини червоної
армії, що підбила Україну під
Москву, з великою парадом мали
святкувати 20-21 лютого всюди
на Україні («Вісти», ч. 26).

— Те ж у вилей. Харків-
ський Окружний Виконавчий
Комітет ухвалив порядок святку-
вання ювілею 8-х (!) роковин харь-
ківської міліції. Може й мають
рацію: з одного боку — як продер-
жалися рік, то добре, й хто його
знає, чи пощастить міліції хоч
10-тиліття справляти, а з другого
— і то ж правда, що окупанти на
Україні почувають себе як на
війні в обложеному звідусіль воро-
гами фортеці, як ото в Севасто-
полі чи Порт-Артурі, то як-що
рахувати місяць тяжкої й не-
безпечної служби за рік, то справ-
ді виходить і для міліції харь-
ківської поважний ювілей. («Ві-
сти», ч. 24).

— На Полтавщині кому-
ністична організація має в своїх
лавах 3.391 чол. на цілу округу.

*
* *

— Економічний цент-
ралізм. В Москві порушено
питання про «об'єднання всієї дер-
жавної махорочної промисловос-
ти в СРСР в один всесоюз-
ний синдикат». Ще одна
загроза укр. промисловості. («Ві-
сти», ч. 24).

— Його наслідки. Як
відомо, укр. цукрова промисло-
вість втратила під совітами свою
самостійність і цілком залежить
од Москви, де знаходиться Прав-
ління Цукротресту. Які наслідки
цієї централізації, про це говорить
голова Правління Цукротресту
тов. Кальманович. З його слів
видно, що «ремонт цукроварень
провадився без достатнього обліку
умов виробництва і без детального
виробленого плану. Не вважалося
також на можливості дістати си-

равину, наслідком чого 35 цукроварень пущено зі значним запізненням. Не було налагоджено нового будівництва». («Вісти», ч. 25). Як трудно з Москви керувати уар. промисловістю і як це недовідливо, — показує такий факт. У Москві розроблено було план переустаткування Турбовської і Брадецької цукроварень; він передбачав видаток в 500.000 карб. «Однак після старанного облідування на місці, — говорить тов. Кальманович, — виявилось, що на це треба буде 3.400.000 карб.» Далі він відзначає «велику хибу в цукровому виробництві: підвищення собівартості».

— Централізм науковий. Послідовно проводячи централізм у всіх ділянках життя, совіти намагаються натягти на централістичний юпіл і культурно-наукову діяльність. «Известия» з 21 лютого приносять звістку, що науковий відділ ВРНГ СРСР підтримав проект відкриття Центрального Наукового Дослідчого Інституту цукрової промисловості... у Москві. В Києві, природному центрі цукроварства, вже існує Державний Експериментальний Інститут цукрової промисловості. «Але поруч з цим, — пише проф. І. Кухаренко («Вісти», ч. 25), — Цунротрест вживає певних заходів, щоб організувати інститут цукрової промисловості у Москві, хоч Москва по суті ніколи не була, не є і, мабуть по, ніколи не буде виробничим центром цукрової промисловості, намагаючись одірвати цю невідому частину виробництва, на чому ґрунт і для задоволення цих вимог вона утворилася, від виробничої бази в задоволення претензій невеличкої групи фахівців, що не розуміють державних завдань всебічного гармонічного розвитку продукційних сил всього союзу взагалі і окремих його виробничих районів зокрема» («Вісти», ч. 25).

— Протести проти Москви. Ухвалою про заснування Інституту цукрової промисловості в Москві викликала протести Ки-

ївського окривитонкому і міськради («Вісти», ч. 24). Чи поцастиль і цього разу одстояти інтереси України, як то вдалося в справі вугільного інституту, — покаже час. Бажаємо успіху протестантам.

— Дніпрельстан і Москва. «Для встановлення зв'язку Дніпрельстану з Москвою незабаром буде встановлено телефонне сполучення Москва-Запоріжжя з розгалуженням на Кіччас. Прєбна розмова дала позитивні наслідки.» («Вісти», ч. 25).

— Переселення з району Дніпрельстану. Треба буде переселити понад 1.000 дворів. Потрібна для того земля в розмірі 14.398 дес. одводиться в Хортицькому і Софіївському районах Запоріжської округи та в Синельниківському районі Дніпропетровської округи. Переселення почнеться 1-го липня. («Вісти», ч. 26).

— Залізничну колію Ракитне-Синява-Тараща Ставище визнано за потрібне добудувати. («Вісти», ч. 24).

— Впорядкування мійської смуги Києва. Селища — Стара й Нова Даринія і Слобідня — Ченалівська, Олександрівська, Миколаївська, Кухмістерська та Передміська залучено до мійської смуги Києва. («Вісти», ч. 26).

*
* *

— Українізація командно-політичного складу. У «Вістях», ч. 25 читаємо: «Українізацію військових частин і досі як слід не поставлено. А коли частина шкутильгає на укр. мову, то червоноармійці, що приходять українцями, зрештою робляться ні українцями, ні руськими. Головна хиба в цій роботі полягає в тому, що наш командний склад балакає виключно руською мовою. Тому нам здається, що в першу чергу треба звернути увагу на українізацію командно-політичного складу».

— Чубар і русотяпи. На Артемівській партконференції Чубар усовіщав русотяпів: «Окремих робітників, що вважають для себе українізацію за справу другорядну, партія повинна переконати, що українізація потрібна, бо вона забезпечує найбільший успіх в справі пролетарського керівництва країною. ІЦГ говорить, що коли ми хочемо будувати соціалізм на Україні в умовах національних суперечностей, коли в основній масі населення переважає українська маса, то пролетаріят не може замикатися і повинен брати участь в тім, що відбувається навколо нього, бо без цього будівництво не може йти повним ходом». («Вісти», ч. 22).

*
* *

— Література для нац. меншостей. «Центрвидав має випустити різної літератури для національних меншостей 816 друкованих аркушів, що з них більше половини складають підручники. Літературу друкуватиметься німецькою, єврейською, польською, болгарською, грецькою та чеською мовами. Молдавську літературу видає спеціальне видавництво АМСРР. Цей план вже успішно реалізується. В найближчому часі Центрвидав гадас утворити в Харкові велику інтернаціональну друкарню, де буде зосереджено видавництво всіх газет національних меншостей України, а також література на мовах національних меншостей» («Вісти», ч. 20).

Звичайно, щоб зміцнити чужий елемент на Україні, совіти роблять все, що можуть. На це гроші завжди будуть. Їх візьмуть з того ж українського селянина. Самі собою пригадуються вище наведені слова акад. Багалія про «цілі склади цікавих рукописів, що ніяк не можуть діждатися на видавця». Так тож українська наука. Що до неї окупантам!

— Директиви з Москви. Всесоюзна нарада комсомольців західних нац. меншостей «визнала за потрібне підсилити роботу серед молоді в прикордонній смузі». («Ві-

сти», ч. 25). Це входить в план створення нац. районів і нац. республік, що мають на меті, як ми знаємо, ослабити Україну.

— Жидівська автономія. Телеграф з Москви приносить, що там оповіщено декрет про утворення Херсонської автономної жидівської округи. («Głos Prawdy», ч. 36).

— З молдаванізацією кепсько. «Досягнення в галузі молдаванізації та українізації сільського та районного апарату зовсім не значні» в Молдавській автономній республіці. («Вісти», ч. 20).

— В польських селах визнано за потрібне збільшити роботу жінввідділів та зміцнити політично-освітню роботу серед жінок польок («Вісти», ч. 21).

— Русифікація Донбасу. 22 січня вийшло перше число газети робітничої молоді Донбасу, що має обслуговувати молоді Сталінської, Артемівської, Луганської округи, де її нараховується коло 60.000 чол. Це саме та молодь, що її всякими засобами спrowadжують з Московщини для русифікації України, особливо її вугільного району. Само собою, газета видається російською мовою і називається «Молодой рабочий».

— Жидівське переселення. За 25-26 р. р. з Винницької округи переселено на південні землі України 348 жид. родин. Кількість жид. родин, що бажають переселитися на землю в окрузі весь час зростає. Протягом 3-х ближчих років мають переселити з Винницької округи 1.300 жид. родин — 6.500 душ.

*
* *

— Інтенсивна праця. Як працюють робітники в совдепі і як вони працюю своєю зміцняють свою владу, говорить повідомлення з Катеринославу, що на двох заводах імені Петровського та Леніна «було за минулий рік 300.000 чоловіко-днів прогулів». Через прогули заводам треба було утри-

мувати зайвий штат робітників, на 10% робітників більше ніж треба нормально. «Загальний процент не виходів на роботу досягає 13%» («Вісти» ч. 24).

— Те ж і на копальнях. На одній Буденівській рудні звільнено за останній час за систематичні прогули 170 робітників. («Вісти», ч. 24).

— С о в і т с ь к а т е о р і я і п р а к т и к а. Вже ти, чий інтереси, а інтереси робітників повинні бути б бути забезпечені в совдепії, а тим часом обслідування охорони праці на приватних підприємствах показало, «чимало ріжних порушень трудового законодавства, зокрема охорони праці. Останні відомості доводять, що не зважаючи на низку конкретних заходів союзних і державних організацій, справа не поліпшується». («Вісти», ч. 25).

Та то приватні підприємства. А от і «Укр. Рад. Госп. Об'єднання не виконує колугоди». «Укр. Ком. с-г. та лісових робітників, — подає таж газета ч. 25, — «одержує що-денно відомості про те, що адміністрація радгоспів Укр-радгоспоб'єднання систематично порушує колективну угоду. Зарплата на багатьох радгоспах видається з великим запізненням, що в деяких місцях иноді досягає 3-6 місяців. Звільнення та скорочення трудящих проходить без будь-якого погодження з союзними організаціями і КРК. Відношення адміністрації з робітничими організаціями ненормальні. Адміністрація часто густо не виконує найпростіших вимог союзу».

*
*
*

— С о в і т с ь к и й б ю р о к р а т и з м. Яких страшних розмірів досягає бюрократизм совітського апарату показує така телеграма з Москви, вміщена в «Вістях», ч. 26, що її наводимо без змін: «МОСКВА, 1. (ТАРС). НК РСІ обслідував постановку звітності в низці установ. Звіти, подані НКШ протягом року в одному примірникові займають 780.000 друкованих сторінок. (Ва-

га паперу всього тиражу — 420000 пудів). Звіти ці охоплюють найріжнومانітніші відомості, яж до таких питань, як, наприклад — скільки на такій то станції портретів вождів, скільки плювочок і попільничок, скільки при ремонті паротягів і вагонів витрачено гайок, прогоничів, клею, крейди і т. інш. Звичайно, що всі ці звіти спізнюються на цілі роки і втрачають все своє практичне значіння.

Мосторг робить звіти перед 43 ріжними організаціями.

МССТ робить звіти перед 36-тю організаціями і подає відомості в 662.393 питаннях. На щорічні і біжучі звіти трест Моссуко видає 2.446.000 крб. Пояснювальна записка до звіту Автотресту, складена для Головометалу, відповідає на 6.000 питань. НК РСІ вносить до Раднаркому проєкт декрету про обмеження звітності».

У ФРАНЦІІ.

— В О б ' є д н а н і й У к р а ї н с ь к і й Г р о м а д і в с у б о т у 12 лютого др. Хозров бей Султан Заде прочитав виклад на тему — Азербейджан та його роля в Конфедерації Кавказу.

Давши в стислій формі історію заселення Азербейджану та огляд його сучасної території з погляду географічного, економічного та етнічного, докладчик довше зупиняється на національних змаганнях тюркських племен Азербейджану за їхню незалежність та їхню спільну з іншими народами Кавказу політично-національну акцію. Боротьба з Персією, Туреччиною, а потім з Росією показала, що завжди ворог підбивав під себе Кавказ і володів ним тільки завдяки розбіжності планів та стремлінь окремих народів Кавказу. Конфедерація це єдиний вихід з становища і запорука кінечної перемоги. Азербейджан, як найсильніша численністю населення і багатством природним країна мусить для ідеї конфедерації поступитися найбільше від усіх інших народів своїми інтересами, і політичні діячі Азербейджану це розуміють і на це йдуть. При таких

настроях, докладчик певен, не будуть стояти перепорою для тісного співжиття сусідніх народів Кавказу ні економічні, ні територіяльні сварки і незгоди, а вигоди від конфедерації — колосальні. Ні спільність релігійна, ні мовна не тягла Азейбейджана до сусідньої Туреччини, хоч цей факт часто викликає певне недовір'я до Азербейджану з боку сусідніх народів, зокрема вірменів. Попередивши Туреччину в засвоєнні європейської культури, Азербейджан хоче зараз разом з своїми сусідами, з якими його в'яже територія та спільність економічних та культурних цінностей, йти далі по шляху прогресу. Симпатії до спорідненої Туреччини не пересилає ні в якому разі реальних інтересів Азербейджану, що в'яжуть його з іншими народами Кавказу в одне територіяльно-економічне ціле. Так само детально зупиняється докладчик на майбутніх шляхах визвольної праці та на тих обставинах, в яких вона має протікати. Сконфедерований Кавказ, улаштувавши внутрішні тертя в області економічних та національних інтересів, в співробітництві з іншими народами, що прагнуть до незалежності, як Україна, Польща та Прибалтійські держави, певен докладчик, дасть собі раду проти повнічного ворога.

Природним спільником в боротьбі за незалежність конфедерація Кавказська матиме Туреччину та Англію, а багатства Кавказу можуть гарантувати потрібні матеріальні засоби та співчуття чужоземних чинників для справи визволення. Особливо підкреслює докладчик вагу Туреччини в ділі політичного визволення Кавказу. Зараз Туреччина визнає совітську владу тільки тому, що боячись Росії, вважає, що кожна влада там буде для Туреччини небезпечнішою ніж большевицька, яка тільки руйнує, а будувати нічого не в силі.

Жваві дебати після відчитування тягнули збори до пізнього часу. В дебатах брало участь багато з присутніх, а аудиторія, що складалася крім українців з багатьох

гостей, представників різних народів Кавказу, вітала докладчика щирими оплесками та словами признання.

— З життя Українського Товариства Ліги Націй. В кінці минулого місяця ц. р. відбулися в Парижі збори Укр. Товариства Ліги Націй. З огляду на виїзд з Відня більшої частини членів Управи Товариства, функції управи тимчасово передано було виконувати філії Товариства в Букарешті, але тепер, з огляду на перебування багатьох членів Товариства та декотрих членів Управи в Парижі, з доручення філії в Букарешті, філія в Парижі перейняла на себе тимчасове керування цілим товариством.

Після відчитання листа з Букарешту з цим дорученням та листа від п. Кедровського, Голови Товариства, з Америки про складення ним уповноважень через свій виїзд, на руки Управи, зборами ухвалено було доповнити склад старої Управи новими членами, а на міжнародньому з'їзді товариств що має відбутися в Брюсселі 22-23-24 лютого ц. р. уповноважити заступати інтереси товариства п. п. проф. А. Яковліва та Дм. Андрієвського.

Управа теперішня після довиборів має такий склад: Голова товариства — проф. А. Яковлів, заступники голови — п. п. М. Шумицький та І. Базяк, генеральний секретарь — п. О. Лагутенко, другим секретарем — п. М. Шульгин.

Ліон. При Громаді Українців емігрантів м. Ліона засноване «Український Драматичний Гурток імені Кропивницького» під режисурою п. Самохвала.

Намічено репертуар:

- 1) Дай серцю волю, заведе у неволю;
- 2) Доки сонце зійде, роса очі виїсть;
- 3) Бурлака;
- 4) Невольник;
- 5) Тарас Бульба.

Перша вистава відбудеться 19 березня на користь безробітних. Можна тільки побажати успіху

молодому гурткові в майбутній праці.

— Засідання ексекутиви II-го соціалістичного інтернаціоналу відбулося 12-13 лютого в Парижі. На порядку деннім були поставлені в першу чергу справи міжнародних відносин, які носять характер загострення та воєнної небезпеки (Китай, Балкани), та справа політичних переслідувань у фашистських та напів-фашистських державах. До останньої точки забрав голос представник української соціал-демократії п. Безпалко, який змалював політичні переслідування в Польщі і Румунії. На кінці засідання інтерпелював представник «Поалей-Ціон» п. Мокер про справу розслідування комісією меншостей скарги проти укр. соц. демократів за їхню резолюцію з 22 червня 1926 р. в справі вбивства С. Петлюри. Справа передана до комісії.

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Свято незалежності в Празі.

29 січня, з припізненням через незалежні обставини, Укр. Республікансько-Демократичний Клуб у Празі улаштував академію-концерт з нагоди пам'ятного дня 22 січня, подвійного свята — оголошення IV універсалом Центр. Ради незалежності України — в 1918 р. і Соборності України — в 1919 р.

Свято відбулося в будинку Студентського Дому при численній участі українського громадянства, а також представників громадянства чеського, грузинського і инш.

Референтами на академії виступили проф. О. Лотоцький і проф. В. Старосольський.

Свій цінний доклад проф. Лотоцький присвятив першій точці свята — незалежності України, довше спинившись на історії боротьби України за відновлення «самостійності», утраченої після навалу азійських орд і відновленої остаточно проголошенням IV універсалом Центр. Ради суверенної

незалежної Української Народньої Республіки (доклад видруковано в поперед. числі «Тризуба»).

Проф. Старосольський присвятив свою промову другій точці свята 22 січня — проголошенню з'єднання земель України.

Аналізуючи значіння цього акту і тих причин, що викликали його, промовець підкреслив, що власне зовнішні реальні обставини в січні 1919 року не були сприятливі проголошенню соборності України. Галицьке громадянство боялося, що, проголошуючи об'єднання з Великою Україною, воно може втеряти допомогу Центральних Держав; на Великій Україні розуміли, що проголошення приєднання Галичини означає новий воєнний фронт на заході. Але сильніш ніж ображунки було почуття необхідности, конечности йти за вимогами живого життя. Проголошення об'єднання — це було лише констатування того, що було вже в житті. Галичина давно жила думкою про відродження Великої України, покладала всі свої надії на це відродження, і ідея соборности, неподільности життя нації по обох берегах Збруча владно панувала в душах українців і по цей і по той бік кордону. Непереможна сила штовхала до об'єднання, до єдности і само собою сталося, що наддніпрянські відділи з'явилися під Львовом в перший же день боротьби за столицю краю, і кров усіх синів України в цих боях змішалася до купи.

Але акт проголошення соборности України, констатуючи те, що було вже живим життям, був разом з тим і актом великої політичної творчости. На думку докладчика, не може бути соборної України без самостійної так само, як самостійної без соборної, і гасло «через незалежність до соборности» і навпаки — помилкове. Чужа дужа сила, що здолає дати соборність, об'єднання — не дасть самостійности. А тая, що могла б допомогти стати самостійною одній частині України за ціну резигнації з соборности, не поймає віри, що з часом самостійна частина, вбившись в силу, не намага-

тиметься відібрати назад ту частину, кохатом якої здобула самостійність. Отже, не можна йти до самостійности без соборности і до соборности без самостійности.

Але зараз ми мусимо подбати перш за все про здійснення соборности серед нас самих, соборности моральної, душевної. Наше покоління мусить це здійснити, і багато вже зроблено на цім шляху. «Січень» знов прийде, і ми мусимо бути готові до того. Січень святкуємо — і це символічно. Січень — початок року, поворот на весну. Весна вже йде, йде нестримно, чусь природу, чуємо ми всі. — Так закінчив референт свою промову.

Після рефератів відбувся літературно-музичний відділ, при участі пані Віри Березовської (клавир «Kokoko-Menuet» і «Tarantella» Трнечена), В. Іванової (декламація), п. Птиці (бас, твори українських і чеських композиторів) і чека п. Далібора Вачваржа (скрипка — власні композиції).

Усі номери програму пройшли успішно, але самий програм, на жаль, мало відповідав ідеї свята, за винятком хіба декламації пані Іванової, що вміло й з піднесенням продеклямувала мало відомий у нас прекрасний вірш О. Бабія «На верху Говерлі», і почасти співів пана Птиці. Публіка тепло вітала усіх виконавців, а також присутнього на вечері поета О. Бабія, автора «Говерлі».

— С я р а в а А к а д е м і і починає мало по малу з'ясовуватися. Зменшення студентам торкнулося лише одягових ордерів, а грошове зменшення визначається лише в 30 кор. Професорські оклади зменшені на 8-11%. Ці та інші скорочення дали можливість звести місячний бюджет з невеликим дефіцитом, який, є надія, покриє міністерство земельних справ. Тим часом можна вважати забезпеченим випуск перших абсолювентів та існування Академії до кінця року. Ціраця в Академії йде цілком нормально.

— К о м у н і с т и т а с м є н о в с х о в ц і. В зв'язку з близьким першим випуском Академії помітно був великий сменовеховський дух. Під впливом большевицької агітації і закликів до повороту, в зв'язку з амністією, особи не стійкого світогляду почали наввипередки скакати в гречку і збільшувати відділи поворотчанців. Тут треба відмітити, що не лише молодше студентство, а де-хто з лекторського персоналу стали доводити свою лояльність совітським агентам і добиватися чести бути прийнятими за своїх.

Цей рух, який зачався ще в літі м. р., закінчився від'їздом в Україну двох лекторів Мерклінга і Терпила і кількох студентів, при чому останні настільки були переконані в своїх будучих успіхах на Україні, що не стали очікувати навіть закінчення курсу.

Після їхнього від'їзду наступила павза і всі «вірні» нарівні з «оглашеними» стали напружено чекати вісток, які незабаром і надійшли разом з таємною інструкцією ПІУ про поворотчанців.

Згідно інструкції кожен з тих, що вернулись, незалежно від фаху, стану, віз і посвідчень, має негайно по приїзді стати перед червоною трибуналом, який роздивляється його походження і поводження за останні 10 років. При цьому особи, за якими ні в минулому ні в сучасному не знайдено жадних провин, відпускаються на всі чотири сторони з заборонаю лише займати які будь адміністративні посади, а особи, які мають хоч найменшу тінь в минулому, підлягають карам, з яких найменшою є висилка по місцю народження (виключаючи великі міста) з заборонаю віддалювання від хати далі 5 верстов, або висилка за кордон України найменше на 3 роки з заборонаю відвідувати більші міста. При цьому додається реєстр 26 більших міст на Україні, які заборонено відвідувати місцем висилки. Коротко кажучи — інструкції Плева, лише загострені в значній мірі.

Доля поворотчанців була визначена суворо в згоді з інструк-

цією. Всі вони попали під суд, в наслідок якого лектор Терпило, як бувший повстанець, з огляду на його чистосердечне каяття зостався висланим на 3 роки по-за межі України. Студ. Романіка, стовп і провідник ще з 1923 року подебрадських большевиків, відправлений по місту народження в глухе поліське село, з заборонаю віддалятися від нього далі 5 верств. Ще гірша доля спіткала «відомого» Харуся, який вже від 4-х років числився на утриманні Пражської совмісії і вів чисто провокаційну працю серед студентства. Не вважаючи на всі пражські сертифікати він, як бувший ватажок повстанців, був засуджений на 10 літ тюрми і спасло його від цього лише особисте знайомство з Петровським, який за нього поручився.

Наведені факти показують, що большевицькі закляки є не більше, як пова спроба роскласти еміграцію, яка хоча і не вдалася, а все ж внесла заколот.

Наскільки большевики «потребують» людей і «охоче пускають», до себе яскраво показує також справа подебрадського большевика Пилипенка, який був висланий чеським урядом за образу держави. Пилипенко більше 2-х місяців добивався візи до ССР і не вважаючи на совпаспорт зміг її дістати лише через протекцію місцевих комуністів.

Діставши такі відомості, місцеві, комуністи спустили носи, а «сменовховствующі» стараються як найскорше від них віхреститися.

В РУМУНІІ.

— Свято Тараса Шевченка. Традиційне свято Тараса Шевченка в Букарешті відбудеться 19-го березня, в салі «Трансільванія». Реферат про життя та творчість Тараса Шевченка читатиме румунський журналіст та визначний громадсько-політичний діяч п. Лунагулеску.

— Еміграційний цвинтарь. 16-го січня, в румунській

санаторії міста Пятра-Нямц помер козак Армії У. Н. Р. Дмитро Середюк, родом з Житомира на Волині.

Кілька місяців тому в Буштенарах покінчив життя самогубством український старшина Кость Гречка. Поховано його на цвинтарі в Буштенарах. Причина самогубства невідома.

— Свято незалежності в Гавані. В неділю 23-го січня група українських емігрантів, що працює на мануфактурній фабриці в Гавані, відсвяткувала історичну дату 22-го січня (проголошення незалежності і соборності Української Держави) урядженням спільного товариського обіду.

— Літературний ювілей. 23-го квітня минає 20-та річниця літературної діяльності Дмитра Геродота.

— Українські суботники в Букарешті. З метою культурного єднання української еміграції в Румунії, Громадсько-Допомоговий Комітет розпочав улаштування систематичних літературних суботників.

Програм цих суботників складається з рефератів на літературні, наукові, історичні та суспільні теми та музично-вокальних виступів.

Крім того переводяться читанки художніх творів української літератури, як класичних, так і новітніх авторів.

Перший такий суботник відбувся перед різдвяними святами.

На ньому п. Катерина Долинюк прочитала реферат на тему: «Слово о полку Ігоревім та українська державність».

Після неї Дмитро Геродот зачитав ліричне оповідання у віршах Ол. Терлецького: «Дідусь».

На найближчий час намічено такі теми викладів: Спадщина прикмет; Історичний огляд українських визвольних змагань останньої доби — 1917-1927 р. р.; Фізичне виховання у давніх греків; Семен Палій в історії і літературі; Генеза і характер відродження галицької літератури; Український жіночий рух; Фізичне

виховання і модерне життя; Нова література на Україні та на еміграції; Еволюція землеволодіння та землекористування на Україні.

З АМЕРИКИ.

— Стрілецький гурток в Філадельфії. просить нас подати до загального відома, що він охоче уділятиме всіх інформацій про життя в Америці, зокрема б. членам української армії. Адреса гуртка: «Strileckuj Hurtok. P. O. Box 578. Philadelphia, Pennsylvania. U. S. A.»

В ПОЛЬЦІ.

— Шевченківське свято у Варшаві. На засіданні представників українських організацій м. Варшави обрано комітет для організації Шевченківського свята. Головою комітету обрано ген. М. Безручка.

— В Українському Клубі у Варшаві 3 лютого відбувся реферат п. Б. Монкевича на тему: «Берестейський мир в світлі мемуарів державних мужів центральних держав». По рефераті вивязалася жвава дискусія.

— В Українській Студентській Громаді у Варшаві. 29 січня відбувся реферат К. Баласа на тему: «Підстави радіотелефонії». В звязку з затвердженням статуту Громади 2-го цього лютого відбулись загальні збори членів Громади, яких на сьогоднішній день налічується 92 особи. Головним пунктом нарад зборів був розгляд і затвердження проєктів відзнак Громади: стрічки і відзнаки на груди, шапки як рівно ж і прапору. На зборах обрано комісію, яка остаточно розгляне і вибере форму згаданих ознак і складе відповідний регулямін що до користування ними.

— Репрезентативний концерт. 6-го лютого відбувся великий репрезентативний концерт-бал Української Студент-

ської Громади у Варшаві. В концерті взяли участь найкращі сили варшавської опери, між ними п-ні Чапська, Вермінська, п-е Дигас та Врага, добре відомі варшавські колонії п-і Шмурло та п. Власенко, українська струнна оркестра п. Л. Русаневича а також і п-і Бігдай-Цівінська (піаніно). Добрый вибір артистичних сил спричинився до високого артистичного рівня концерту, який залишив по собі надзвичайно приємне враження. З великим задоволенням було зустрінито українські думи при акомпанементі бандури (п. Власенко), та українські танці в національних строях. На концерті зібралося чи-мало українського та польського громадянства. Серед останнього багато представників сейму, сенату, наукових та громадських інституцій, представників студентських організацій та инш. Між иншими на концерті були присутні б. прем'єр-міністр Л. Слівінський, сен. Каліновський, пос. Домський, мец. Ледницький, Ректор Варшавського Університету, Міністр Почт і Телеграфів п. Медзінський, бувший голова студентського патронату проф. Конопальський, голова союзу легіонерів полк. Славек, Т. Голувко та багато инших. В організації концерту, по-за само собою зрозумілим прихильним відношенням до справи з боку Товариства Жінок України, надзвичай жваву участь взяли п-ні міністрова Бартельова, п-ні Домська та инші. Танцювали до ранку. До танців пригравала струнна оркестра Л. Русеневича.

— Інавгураційний виклад п. Л. Лукасевича. 11 лютого в Східньому Інституті у Варшаві відбувся інавгураційний виклад п. Л. Лукасевича на тему: «Характеристика відрубности української мови». Викладом цим Східній Інститут розпочав курс української мови. Самий виклад попереджували короткі промови Голови Інституту — сен. Седлецького і генерального секретаря Інституту — п. Корвин-Павловського. Сен. Седлецький, підкреслюючи урочистість хвили, за-

значив, що українську мову Інститут вважає за окрему, відрубну мову, виклади якої являються першими в цикло інших викладів з галузі українознавства, провадити які має на меті Східній Інститут. П. Корвин-Павловський в коротких словах змалював завдання, які Інститут ставить перед собою. До цього часу виклади в Інституті обіймали лише Туреччину та Китай.

— Реферат проф. І. Огієнкі а. 12 лютого на черговій збірці в Українській Студентській Громаді у Варшаві проф. І. Огієнко висловив реферата на тему: «Триязична ересь». Свій цікавий і захоплюючий реферат шан. референт присвятив життю св. отців Кирила і Методія і їх страдницькій діяльності на ниві пробудження слов'ян, повній боротьби з «триязичною ересю», з пануючою в ті часи думкою, що молитись можна лише в трьох мовах: жидівській, грецькій і латинській. Боротьба за праву кожної живої мови, — а передовсім слов'янської, бути мовою церкви і була одним з головних моментів невиспущої мученицької праці Кирила і Методія з тогочасними «пилатниками». І на цій праці докладно спинився проф. І. Огієнко, висловлюючи надію, що цих мучеників в цьому році однодушно згадає ціла слов'янська родина, бо в біжучому році минає 11 століть з дня народження св. Кирила.

— З життя Громади Укр. Студентів-Емігрантів Краківської Академії Мистецтв. Громада українських емігрантів-студентів Краківської Академії Мистецтв налічує лише 8 членів. На чолі Громади стоять: п. Литвиненко Сергій (голова) і Карпенко Олександр. Громада, окрім академічної праці, бере діяльну участь у всіх проявах культурного і громадського життя української колонії у Краківі. Академічна праця членів Громади, не дивлячися на несприятливі еміграційні обставини, дає свої позитивні наслідки. Так, напр в минулому академічному році

двоє членів Громади вже закінчили свої вищі студії (Трет'яков Олександр і Перебийніс Василь). Решта членів Громади — незабаром кінчають Академію.

З того боку.

Людина, яка в середніх числах січня прибула з України до Румунії, оповідає нам, що більшовиками розповсюджуються чутки про те, ніби-то поляки та румуни мають зайняти правобережну Україну.

Особливо шаленну агітацію по селах переводять комуністичні агітатори проти поляків.

Нарід до цієї агітації ставиться цілком байдуже і не боїться навіть висловлюватися голосно про те, що ніхто ні з ким битися не піде. «Все їдно, кажуть, гірше як єсть не буде».

Бандитизм, хуліганство та дрібне грабівництво стали вже прямо застрашуючим явищем. Боротися з цими явищами влада не має сили.

В кінці грудня, в Києві, між робітниками та комуністами дійшло до кривавих сутичок. Причиною сутички послужила добавка платні комуністичному військовому складу. Перемогли робітники. З обох боків були забиті та ранені. Фабрики не працювали майже тиждень. Трамвайовий рух було припинено.

Взагалі, каже наш співбесідник, життя на Україні дуже тяжке.

Криза у всіх ділянках життя чим далі, то більше загострюється.

Нарід по селах національно став свідомішим, а податкове здрістство тоді йому відчуті тї «вигоди», які дає йому союз з Московщиною.

Навіть прості, зовсім неграмотні селяне кажуть: «Москва союзниця тоді, коли треба брати. Тим часом ми вже дожилися до того, що не маємо з чого давати.»

— А чи правда, запитали ми, що в звязку з українізацією, українство стало легше.

Українців переслідують як і раніше. Більш видатних вони не

чіпають, але менших з ініціативою не милують. Коли не мають до чого причепитися зараз, то вишукують старі грішки, за які — через 5-6 років засуджують до розстрілу, або до ув'язнення.

Що до українізації, то в армії вона не переводиться. Заборонено. В низових установах українізацію переводять ніби-то приспешено. Можна-б сказати, що її проведено. Тим часом по установах на Україні працюють не українці, а переважно росіяне, яких роблять українцями. Все більше папері, — штучно.

Торкнувшись в нашій розмові літературної суперечки, що точилася навколо виступів Хвильового, ми довідалися, що Хвильового усунуто з посади редактора та що взагалі ним невдоволені.

Коли вже Хвильових беруть під сумнів і вони примушені приносити прилюдно каяття, то не трудно собі уявити правдивий стан речей на совітській Україні. Взаємне недовір'я, приховане підсилювання та гризня. Те, що характеризує наближення большевицького кінця. (Українтаг).

З М І С Т.

Париж, неділя, 27 лютого 1927 року — ст. 1. — В. Садовський. Перед днем суду — ст. 3. — А. Б. Чергові завдання — ст. 5. — Немтудо. Маленький фел'стон — ст. 10. — O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 11. — Д. Г. Листи з Букарешту — ст. 15. — З судової справи — ст. 18. — Х р о н і к а. — З Великої України — ст. 20. — У Франції — ст. 25. — В Чехії — ст. 27. — В Румунії — ст. 29. — З Америки — ст. 30. — В Польщі — ст. 30. — З того боку — ст. 31.

О П О В І С Т К А.

На підставі повної судової довіреності, виданої мені п. Генералом В. Сікевичем (Winnipeg, Канада), довожу до відома громадянства, що вище згаданий мій довірник цілком припинив всякі стосунки з адвокатом І. Храпком, що мешкає у Парижі 17, rue de la Grande-Batalliere, Paris IX-e, а тому в разі потреби в інформаціях що до від'їзду до Канади належить звертатися безпосереднє до п. В. Сікевича по адресі: M. Gen. Sikevitch, 512, Bonnerman Ave, Winnipeg, Canada.

І. Косенко.

ГРУПА УКРАЇНСЬКИХ АРТИСТІВ

просить повідомити, що в суботу 26 лютого в залі

42, rue HERMEL, Paris (XVIII) (métro Simplon, N. S. Jul. Joffrin)

відбудеться вистава драми **КАРПЕНКА - КАРОГО**

« Б Е З Т А Л А Н Н А »

Початок о 8½ год. вечора

Білети від 5 до 15 франків.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Soc. Anon. Imprimerie de Navarre. 5, rue des Gobelins, Paris.